વિનય મંદિરો માટે અભ્યાસક્રમ

સૂચી

પ્રકાશક

ન વિદ્યાપીઠ

ાવાદ.

પ્રત ૧૦૦૦

મુદ્રણસ્થાન આદિત્યમુદ્રણાલય, રાયખડરોડ—અમદાવાદ
મુદ્રક પ્રાણજીવન વિશ્વનાથ પાઠક

પ્રકાશક
કિશોરલાલ ઘ મશરૂવાળા
મહામાત્ર, ગુજરાત વિદ્યાપીઠ
અમદાવાદ.

વિજ્ઞાપન

સં ૧૯૭૯ ના ચૈત્રવદ ૧૪ ને દિવસે વિદ્યાપીઠના કુમાર અને વિનય મંદિર સમિતિએ કુમાર મંદિરો માટે અભ્યાસક્રમ ઘડવા માટે એક પેટા સમિતિ નીમી હતી તે પેટા સમિતિએ ઘડેલો આ અભ્યાસક્રમ બીજા જેઠ વદ ૯ ને દિવસ સદહું સમિતિએ મંજુર કરવાથી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે આમાંની દરેક વસ્તુ કેવળ માર્ગદર્શક અને સૂચનારૂપે છે દરેક મંદિરને સ્થાનિક પરિસ્થિતિ અને પોતાની મુનસફીને અનુસરી યોગ્ય ફેરફાર કરવાની છૂટ છે

કેળવણીમાં રસ લેનાર દરેક શિક્ષક એ કાળજીપૂર્વક વિચારી જોવા વિનતિ છે એને ઘડવામાં આદર્શ અભ્યાસક્રમ તરફ દૃષ્ટિ ઓછી રાખી છે વધારે પડતા ફેરફારો કરવાની મંદિરોના વ્યવસ્થાપકો અને વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓની ઓછી તૈયારી, તથા તેમના સાધન ભંડોળ, અને યોગ્ય શિક્ષકો તથા પાઠ્ય-પુસ્તકોની અછત તરફ લક્ષ રાખી જેના અભ્યાસક્રમો આજે અમલમાં મૂકી શકાય તેવાજ સૂચવવા પર લક્ષ રાખવામાં આવ્યું છે, એટલે એ અભ્યાસક્રમોમાં ઉત્તરોત્તર સુધારાઓને માટે પુષ્કળ અવકાશ છે

આ અભ્યાસક્રમ વિષેના સૂચનાઓ તથા તેનો અમલ કરવામાં પડતી મુશ્કેલીઓ, અને બીજા અનુભવો મહામાત્રને મોકલવાથી તે સમિતિના ધ્યાન પર લાવવામાં આવશે

વિનય મંદિરના શિક્ષણને લગતા વિષયો માટ શિક્ષકોને ઉપયોગી થાય એવી સૂચનાત્મક અને ચર્ચાત્મક પત્રિકાઓ જુદા જુદા શિક્ષકો પાસે લખાવી પ્રસિદ્ધ કરવા વિચાર છે એ પત્રિકાઓ માન્ય મંદિરોને મફત મળશે બીજા મંદિરોને ટપાલ વગેરેના ખર્ચ માટે વાર્ષિક રૂ ૨) ભરી પોતાનું નામ નોંધાવવાથી મોકલવામાં આવશે અનુભવી શિક્ષકો એ વિષયમાં સૂચનાઓ લખી મોકલશે, તો તેનો સાભાર સ્વીકાર કરવામાં આવશે

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ,
અમદાવાદ, આષાઢ વદ ૩૦
સં ૧૯૭૯

મહામાત્ર

૪

શિક્ષકોને સ્મરણ

(૧) વિદ્યાપીઠના નીચેના સિદ્ધાન્તોનું વિસ્મરણ થવુ ન જોઈયે —

(૫) ધાર્મિક વૃત્તિને પોષવી એ કેળવણીનુ ધ્યેય છે

(૭) કોઈપણ વ્યક્તિના ધર્મ, જાતિ કે મત એના શિક્ષણમા બાધા રૂપ ન ગણાય

(૮) શરૂથી આખર સુધી કેળવણીનુ વાહન ગૂજરાતીજ હોવુ જોઈએ

(૯) વિદ્યાપીઠના દરેક મંદિરમા ઔદ્યોગિક કેળવણી અથવા શારીરિક મહેનત ફરજયાત ગણવામા આવે

(૨) ભણતર પરીક્ષા માટે નથી, પણ બાળક એ માણસ છે, અને વધારે માણસાઈ મેળવવા આવ્યો છે એ ભુલવુ નહિ

(૩) તબીયતને ભોગે અથવા મારની બીક બતાવીને ભણાવવુ નહિ

(૪) ભણતરથીજ માણસાઈ આવતી નથી માટે મંદબુદ્ધિ વિદ્યાર્થી તરફ દયાભાવ રાખવો અને તે આપણુ ભણાવ્યુ ન ભણે તો ચિંતા ન રાખવી, પણ એનામા શુ ભણવાની શક્તિ છે, તે શોધી કાઢવુ

(૫) વિદ્યાર્થીની નીતિ અને બુદ્ધિમા દોષ દેખાય, ત્યારે માબાપ સાથે સહકાર વધારવો અને એમની બાળકો પ્રત્યે સહાનુભૂતિ મેળવવી

(૬) જગતના વર્તમાન બનાવોથી વાકેફ રહી, વિદ્યાર્થીઓને એ બરાબર સમજાવવુ

(૭) ઉદર નિર્વાહ માટે શિક્ષક થવુ નહિ, રાજકીય ચળવળના કાર્યક્રમનુ કેળવણી એક પેટા–અંગ છે એમ સમજી શિક્ષક થવુ નહિ, પણ બાળકો પ્રત્યેના પ્રેમથી એમને અજ્ઞાનમાથી જ્ઞાન તરફ દોરવા, એમની માણસાઈ વધારવા, કેળવણીને ધર્મ સમજીનેજ શિક્ષક થવુ, અને તેથી જે મંદિરનુ સૂત્ર હાથમા લીધુ હોય, તેને બીજાં પ્રલોભનોને વશ થઈ છોડી દેવુ નહિ

---

* ગૂજરાત વિદ્યાપીઠના બંધારણની પૂરવણીમા આપેલા સિદ્ધાન્તો

(૮) ૧૨–૧૩ વર્ષની ઉમર પછી બાળકોમા શારીરિક ફેરફાર થવા માડે છે, તે તરફ દુર્લક્ષ્ય ન કરવુ વિદ્યાર્થીઓ કુટેવોના ભોગ થઈ ન પડે, એમનુ બ્રહ્મચર્ય અખડિત રહે, એમના શરીરનો બાધો દૃઢ થાય, એ માટે ખૂબ કાળજી રાખવી

(૯) બાળક વિદ્યાદાન પૂરેપૂરી રીતે લેનારો થાય એ બસ નથી, એ વિદ્યાર્થી–એટલે વિદ્યાનો જીજ્ઞાસુ, શોધક બને તોજ એને આપેલુ શિક્ષણ સાર્થક થાય એ વિદ્યા માટે શિક્ષક પરજ અવલબન રાખવાવાળો થાય એ ઇષ્ટ નથી

(૧૦) જો વિનયમદિરને અતે વિદ્યાર્થીમા સ્વાશ્રય, સ્વાભિમાન, નીડરતા, સ્વાર્પણની વૃત્તિ, જ્ઞાનપીપાસા, અને પરમાર્થપ્રિયતા ન આવે તો શિક્ષણ મિથ્યા ગયુ છે એમ સમજવુ

અભ્યાસક્રમ

સારાંશ

પૂર્ણ વિનય મંદિરનો સાત વર્ષનો અભ્યાસક્રમ છે તેમાંથી છેલ્લા વર્ષનો અભ્યાસક્રમ વિનીત પરીક્ષા માટે હોવાથી, તે દરેક વર્ષના વિનીત પરીક્ષાના અભ્યાસક્રમ પ થી સમજવાનો છે

પહેલા ત્રણ ધોરણનો અભ્યાસક્રમ કુમાર મંદિરના છેલ્લા ત્રણ વર્ષને મળતો છે પણ ઘણા વિદ્યાર્થીઓ ૧૩–૧૪ વર્ષની ઉંમરે પોતાનો અભ્યાસ બંધ કરતા હોવાથી વિનીત પરીક્ષાની દૃષ્ટિએ વિનય મંદિરમાં દાખલ કરતા કેટલાક વિષયો ટાળીને તેને બદલે એ જીવનમાં પ્રવેશ કરવા યોગ્ય બને એવું કેટલુંક જ્ઞાન આપવાનો કુમારમંદિરનો અભ્યાસક્રમ રચ્યો છે પણ તેથી પૂર્ણ કુમારમંદિરમાં અભ્યાસ કરી આવેલા વિદ્યાર્થીને વિનયમંદિરના ૪થા ધોરણમાં બેસતાં અડચણ ન આવવી જોઈએ, અને એના શીખી ગયેલા વિષયોમાંથી એને બનતી રીતે મુક્ત કરી નવા વિષયો ઉપર વિશેષ સમય આપવાની વ્યવસ્થા હોવી જોઈએ ઉદા૦ એને અંકગણિત અને ઉદ્યોગોમાં ભાગ્યેજ નવું કરવાનું રહે એથી ઉલટું ઇતિહાસ ભાષાઓ એમાં એને વિશેષ સમય આપવો પડે

હાલની વિનીત પરીક્ષાના અભ્યાસક્રમ પ્રમાણે ગણિત અને પ્રાચીન ભાષાની અવેજીમાં ઉદ્યોગ લઈ શકાય છે આવો વિકલ્પ રાખવાનો હેતુ એ નથી કે વિનયમંદિરોએ એ બે વિષયો શીખવવામાં પહેલેથીજ પ્રમાદ રાખવો, અને વિદ્યાર્થીને પસંદગી કરવાનો જે હક છે, તે કરવીજ પડે એવી પરિસ્થિતિ ઉત્પન્ન કરવી

વિનયમંદિરો માટે

અભ્યાસક્રમ તથા પાઠ્ય પુસ્તકો

વર્ષ ૧ લું.

વિષયો—૧ ગુજરાતી ૨ હિંદુસ્તાની ૩ ઇતિહાસ ૪ ભૂગોળ ૫ અર્વાચીન ભાષા-(ઇંગ્રેજી,* મરાઠી, બંગાળી કે હિંદુસ્તાની) ૬ ગણિત

૧. ગુજરાતી.

(૧) ગદ્ય—પા ૧૦ થી ૭૦ ભાવસહિત વાચન અર્થ અને શ્રુત-લેખન સાથે

પાઠ્ય-પુસ્તકો

૧ બાળમિત્ર

૨ સરકારી વાચનમાળા પાંચમી ચોપડી

૩ ત્રિવેદી વાચનમાળા પાંચમી ચોપડી

(૨) પદ્ય ૪૦ લીટી અર્થ સાથે તેમાંથી ૨૦ મોંઢે કરે

પાઠ્ય-પુસ્તકો

૧. વાચનમાળાની કવિતાઓ.

૨. રાયણમાંથી નીચેની કવિતાઓની બલાબલ —

વધામણું, થઇ મરણીયા ધસતું, કુંભકર્ણ, સદ્વિદ્યા, મોગરો ને કોચ, સર્વ સરખું નથી, ટેવ, બોધ, હલેસાં, દશાનન, બાપાની પીપર, જોવા જોગ જેવી ગુજરાત, સુદામાચરિત્ર, કર્મી સાપ ને ઉદ્યમી ઉંદર પસ્તાવો, બગલાની વાર્તા, રાજબીજ, દરબારમાં કણબી, હાલરડું (ન્હાનાલાલનું)

* ઇંગ્રેજી ભાષાનો અભ્યાસક્રમ સૂચવ્યો છે બીજી ભાષાના અભ્યાસક્રમ, માગણી થયેથી સૂચવવામાં આવશે.

૩. ગૂજરાતી કવિતા-દ્વિતીય વર્ષ માટે—(દક્ષિણામૂર્તિભવન, ભાવનગર)

(૩) વ્યાકરણ—ત્રિવેદીનુ લઘુવ્યાકરણ ભા ૨ ના પાઠ ૧ થી ૮ જેટલુ

(૪) સુલેખન—અનુલેખન તથા એવડી લીંટીઓવાળી નોટબૂકમા સારા અક્ષરે લખવુ

અનુલેખન માટે—અનુલેખનમાળા (જોશીની કં૰ ઓડ) મણકો ૫ મો

(૫) નિબંધલેખન—કોઈક વાચેલા પાઠનો કે ચોપડીનો સાર લખવો પરિચિત માણસનુ જીવન લખવુ-જેવા કે હરિશ્ચંદ્ર, રામ, ગાંધી વગેરે

૨. હિંદુસ્તાની.

મંજુર કરેલા પાઠ્યપુસ્તકો—

(૧) સુબોધિની વાચનમાળા ભા ૧ લો

અથવા

(૨) રાષ્ટ્રીય શિક્ષાવલી

૩. ઈતિહાસ.

૧ આપણા દેશનો ઈતિહાસ—ભા ૧–૨ [દક્ષિણામૂર્તિ વિદ્યાલય, ભાવનગર]

૪. ભૂગોળ.

અભ્યાસક્રમ—હિંદુસ્તાન અને બૃહદ્‌આર્યાવર્તની ખાસ, દુનિયાની રૂપરેખા

પાઠ્યપુસ્તક—દીવાનજી કૃત માધ્યમિક ભૂગોળ ભા ૧

૫. અર્વાચીન ભાષા

*અંગ્રેજી

પાઠ્યપુસ્તકો—નીચે પૈકી કોઇ પણ એક વાચનમાળાનુ+ પહેલુ પુસ્તક અને પ્રાઇમર

---

* સંવાદ પદ્ધતિની ભલામણ કરવામા આવે છે

+ જે વાચનમાળા પહેલા વર્ષ માટે પસંદ કરી હોય તેજ બનતા સુધી ત્યાર પછીના વર્ષો માટે ચાલુ રાખવી

१ આશુિમાનંદની Boys' Own Home Readers (કલકત્તા)
२ Yate's Reformed Readers
૩ Tipping Readers
૪ Palmerston Readers
૫ Dutt's Bengal Readers
૬ New Royal Readers
૭ Nelson Readers.
૮ Literary & Scientific Readers

૬. ગણિત

અભ્યાસક્રમ—ગણિતની ચાર સાદી અને સંયુક્ત રીતો, ભાજણી, સામાન્ય અપૂર્ણાંક, દશભાજક, લઘુતમ સાધારણ ભાજ્ય, સમ અને વ્યસ્ત ત્રિરાશી, માત્ર વ્યાજ કાઢવાના સહેલા દાખલા, નફોટોટો (સાદા દાખલા)

પાઠ્યપુસ્તક—૧ લાકડાવાળાનું અંકગણિત
૨ કાટાવાળાનું અંકગણિત
૩ લાલશંકર ઉ ત્રવાડીનું અંકગણિત
૪ વિદ્યાર્થી ગણિત [ચરોતર એજ્યુકેશન સોસાયટી, આણંદ]

વર્ષ ૨ જું

વિષયો—૧ ગૂજરાતી ૨ હિંદુસ્તાની ૩ ઈતિહાસ ૪ ભૂગોળ ૫ અર્વાચીન ભાષા–(ઇંગ્રેજી,* મરાઠી, બંગાળી, હિંદુસ્તાની), ૬ ગણિત

૧. ગૂજરાતી

(૧)—ગદ્ય—પા ૭૫ થી ૯૦ ભાવનાદ વાચન, અર્થ, અને શ્રુતલેખન સાથે

પાઠ્યપુસ્તક—૧ નીતિશિક્ષણ.
૨ સરકારી વાચનમાળા છઠ્ઠી ચોપડી
૩ ત્રિવેદી વાચનમાળા છઠ્ઠી ચોપડી

---

* ઈંગ્રેજી ભાષાનો અભ્યાસક્રમ સૂચવ્યો છે બીજી ભાષાના અભ્યાસક્રમ માગણી થયેથી સૂચવવામા આવશે

(૨) **પદ્ય**—અર્થ સાથે ૪૦૦ થી ૫૦૦ લીટી તેમાંથી ૨૦૦ લીટી કંઠે

પાઠ્યપુસ્તકો—૧ ચોપડીમાંની કવિતાઓ

૨ **સામગ તથા દલપતસારમાંથી પસંદગી**

[દલપતસાર, ગૂજરાત સાહિત્ય સભા બહાર પાડશે]

૩ **પદ્યપાઠ સંગ્રહ ૧ લો**—કર્તા કેશવ હ ધ્રુવ તથા ડાહ્યાભાઈ પી દેરાસરી—પ્રકાશક મૅકમિલન કું મુંબાઈ

૪ **ગૂજરાતી કવિતા**—ત્રીજા વર્ષ માટે [દક્ષિણામૂર્તિ વિદ્યાલય, ભાવનગર]

(૩) **વ્યાકરણ**—ત્રિવેદી કૃત લઘુવ્યાકરણ ભા ૨ જો પ ૩

(૪) **સુલેખન**—અનુલેખન તથા એક લીટીવાળી નોટબુકમાં સારા અક્ષરે લખવું

રાષ્ટ્રીય અનુલેખનમાળા મણકો ૬ ઠો

(૫) **નિબંધ**—પત્રલેખન પાઠનો સાર લખવો, ભાડાચિઠ્ઠી ભરતિયાં હુંડી વગેરે લખવા

૨. હિંદુસ્તાની

મંજુર કરેલાં પાઠ્યપુસ્તક—૧ ખુશાલિની વાચનમાળા ભા ૨ જો

અથવા

૨ રાષ્ટ્રીય શિક્ષાવલી ભા ૨ જો

૩. ઈતિહાસ

અભ્યાસક્રમ રજપુતોનો ઇતિહાસ

પાઠ્યપુસ્તક—**મેવાડની જાહોજલાલી** અથવા એ વિષયની બીજી કોઈ સારી મળી શકે તે

૪. ભૂગોળ

પાઠ્યપુસ્તક—નેનાનજી કૃત **માધ્યમિક ભૂગોળ ભા ૧** પ્રાકૃતિક અને ખગોળ પૃ? ૧૫૧ સુધી

૫. અર્વાચીન ભાષા

અંગ્રેજી—પહેલા વર્ષમાં જણાવેલી કોઈ પણ વાચનમાળાની બીજી ચોપડી

પાઠમાળા ભા ૧ લો

અથવા

સાદા ગૂજરાતી વાક્યોનો અંગ્રેજીમાં તરજુમો

૧૦૬૩૮

વ્યાકરણ—શબ્દના પ્રકાર ઓળખતા શીખવવું

કૉપીબુક—કોરી કે એવડી લીટીની નોટ અથવા આર્નોલ્ડ કે મૅક મિલનની કોપી

૬. ગણિત

અભ્યાસક્રમ—સાદું વ્યાજ, દલાલ, પાતિ, દેશી ગોકડમેળની રીતિ

પાઠ્યપુસ્તકો— પહેલા વર્ષ પ્રમાણે

વર્ષ ૩ જું

વિષયો—૧ ગૂજરાતી ૨ હિંદુસ્તાની ૩ ઈતિહાસ ૪ ભૂગોળ ૫ અર્વાચીન ભાષા-(ઇંગ્રેજી,* મરાઠી, બંગાળી કે હિંદુસ્તાની) ૬ ગણિત

૧. ગૂજરાતી

(૧) ગદ્ય—પા ૧૦૦ વાચન અર્થ અને શ્રુતલખન માટે

મંજુર કરેલાં પાઠ્ય પુસ્તકો—

૧ **સીતાહરણ**—લે ચંદ્રશંકર પ્રાણશંકર શુક્લ (નવજીવન પ્રકાશન મંદિર, અમદાવાદ)

૨ **રામાયણ તથા મહાભારતનો સાર** લે નર્મદાશંકર લાલશંકર [ગૂજરાતી પ્રેસ]

૩ **રામ અને કૃષ્ણ**—[નવજીવન પ્રકાશન મંદિર, અમદાવાદ]

૪ **સાતમી ચોપડી**—સરકારી

૫ „ „ —ત્રિવેદી

(૨) **પદ્ય-અભ્યાસક્રમ** ૫૦૦ લીટી અર્થ માટે ૧૦૦ લીટી કંઠે

પાઠ્યપુસ્તકો—૧ ચોપડીમાની કવિતાઓ

૨ **શામળમાંથી** પસંદગી

૩ **દલપતસાર**માંથી પસંદગી

૪ **કવિ-વાણી**માંથી પસંદગી [વિલે પાર્લે સાહિત્ય સભા]

---

* ઇંગ્રેજી ભાષાનો અભ્યાસક્રમ સૂચવ્યો છે બીજી ભાષાના અભ્યાસક્રમ, માગણી થયેથી સૂચવવામાં આવશે

(૩) **વ્યાકરણ**—પ્ર ૧ થી ૧૦, ૧૨ તથા ૨૯

પાઠયપુસ્તક—ત્રિવેદી કૃત **મધ્ય વ્યાકરણ**

(૪) **નિબંધલેખન**—વર્ણનાત્મક ઉદા૦ મુસાફરી, જોવાલાયક સ્થળ ઇત્યાદિના

(૫) **સુલેખન**—પોતાની નોટમા સારે અક્ષરે લખવુ

૨. હિંદુસ્તાની

૧ **સુબોધિની વાચનમાળા**—ભા ૩ જો

અથવા

૨ રામદાસ ગૌડ-**દુસરી પોથી**

૩. ઇતિહાસ

પાઠયપુસ્તક-ઐતિહાસિક વાર્તામાળા-મોગલવંશ—ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ

૪ ભૂગોળ.

અભ્યાસક્રમ— હિંદુસ્તાનની નસાદતો અને એશિયા ખંડ

પાઠયપુસ્તક- દિવાનજીકૃત **ભૂગોળ ભા ૨ જો**

૫. અર્વાચીનભાષા

ઇંગ્રેજી.

૧ પહેલા વર્ગમા જણાવેલી કોઇ પણ વાચનમાળાની ૩ જી ચોપડી

૨ Oral Exercises અથવા પાઠમાળા ભા ૨

૩ ડિસ્ક્રોટનુ ઇંગ્રેજી-ગૂજરાતી વ્યાકરણ ભા ૧ (મૅકમિલન એન્ડ કંપની મુંબાઇ)

૪ સુલેખન

૬ ગણિત

અભ્યાસક્રમ—નફાટોટાના સાદા હિસાબ, ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ, (માત્ર વ્યાજ કાઢવાના દાખલા), દશાંશની રીતે પ્રમાણભાગ અને ૫ ત્યાળાના સાદા હિસાબ, પાતી, દેશીનામુ, રોજમેળ અને ખાતાવહી

પાઠયપુસ્તકો—પહેલા ધોરણમા સુચવ્યા છે તે તથા દેશીનામા પદ્ધતિના જે પુસ્તકામાથી ગમે તે એક

વર્ષ ૪ થુ

વિષયો—૧ ગૂજરાતી ૨ હિંદુસ્તાની ૩ ઇતિહાસ ૪ ભુગોળ ૫ અર્વાચીન ભાષા (ઇંગ્રેજી, મરાઠી, બંગાળી કે હિંદુસ્તાની) ૬ ગણિત ૭ પ્રાચીન ભાષા (સંસ્કૃત, કે ફારસી)

૧. ગૂજરાતી

(૧) ગદ્ય—પા ૧૦૦ થી ૧૨૫ વાચન, શ્રુત લેખન, અર્થ

મંજુર કરેલા પાઠ્ય પુસ્તકો—

૧ **વનરાજ ચાવડો**

૨ **પ્રતાપ નાટક**

૩ **ઈશુનુ બલિદાન**—'નવજીવન પ્રકાશન મંદિર'

(૨) **પદ્ય**—લીટી ૬૦૦ થી ૭૦૦ અર્થ સાથે ૨૦૦ લીટી કંઠ

પાઠ્યપુસ્તકો—૧ નર્મદાશંકરના **વીર કાવ્યો** તથા

૨ પ્રેમાનંદના **પ્રહ્લાદાખ્યાનનુ નવનીત** (હરિલાલ માણેકલાલ દેશાઇ અને કલ્યાણરાય નથુભાઇ જોશી), અથવા **સુદામાચરિત્ર**

(૩) **વ્યાકરણ**—ત્રિવેદી કૃત મધ્ય વ્યાકરણના પ્ર ૧૧, ૧૩ થી ૨૦ અને ૨૬ જેટલુ

(૪) **નિબંધ લેખન**—સૃષ્ટિ વર્ણન

(૫) **સુલેખન**—મારે અક્ષરે ખૂબ લખવાનો મ્હાવરો

૨. હિંદુસ્તાની

પુસ્તકો—**સુબોધિની વાચનમાલા** ભાગ ૩ જો, અથવા રામદાસ ગૌડ **તીસરી પોથી**

૩. ઇતિહાસ

હિંદુસ્તાનનો મુસલમાન સમય (ઈ સ ૬૪૮ થી ૧૫૨૬)

વિદ્યાપીઠ તરફથી નવુ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ થાય ત્યાંસુધી શાળાના આચાર્ય પસંદ કરે તે પાઠ્ય પુસ્તક

૪. ભૂગોળ

યૂરોપ ખંડ–દિવાનજી કૃત ભૂગોળ ભાગ ૨ જો

૫. અર્વાચીન ભાષા

ઇંગ્રેજી—૧ વાચન—પહેલા વર્ષમા જણાવેલીક્રોધપણ વાચનમાળાની ૪થી ચોપડી

૨ ઇતર વાચન—નીચે પૈકી માળામાથી એક નાનુ ક્રમિક પુસ્તક

(ક) A L Bright Story Readers

(ખ) Oxford Readers

(ગ) Books for the Bairns

(ઘ) Stories Told to Children Series

નોંધ- હિંદુસ્તાનની પૌરાણિક કથા-વાર્તા ઇંગ્રેજી દ્વારા ન શીખવવી

૩ Oral exercises–અથવા પાઠમાલા ભા ૩

૪ વ્યાકરણ–હિગ્ગીબોટમનુ ઇંગ્રેજી–ગુજરાતી વ્યાકરણ ભા–૨ જો (મેકમિલન)

૫ કવિતા મુખપાઠ–૧૦૦ લીટી વાચનમાળામાથી અથવા નીચે પૈકી ક્રમબદ્ધ કાવ્યમાળાના એક પુસ્તકમાથી Types of English Poetry–By A C Mukerji–(Macmillan & Co, અથવા The Indian Press, Allahabad)

P C Wren ની કાવ્યમાળા (પ્રકાશક) K & J Cooper, Bombay)

M Crosse ની કાવ્યમાળા (પ્રકાશક–K & J Cooper, Bombay)

Gems of Poetry–Wadia

૬ Simple Composition

૭ Handwriting

૬ ગણિત

અંકગણિત—ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ પરૂ વર્ગ અને વર્ગમૂળ ધન, વ્યાજ ગણવાની દેશી રીત, વીમો-કમિશન, દેશ દેશના નાણાના બદલાના હિસાબો

(પૌંડ, ગ્રેન અને ડોલર), બીજગણિતનો અંકગણિત સાથેનો સંબંધ, કૌંસ છોડવાના તથા બાંધવાના.

બીજગણિત—સરવાળા, બાદબાકી, ગુણાકાર અને ભાગાકાર

ભૂમિતિ—ઉપકરણોનો ઉપયોગ, તે વડે લીટી તથા ખુણાના બે સરખા ભાગ કરવા, લીટીપર લંબ દોરવો, આપેલી લીટીને સમાન્તર લીટી દોરવી, આગલા ખુણા બરાબર ખુણો દોરવો (સાબીતીની જરૂર ન હોય), પ્રમાણ માપથી અંતર, ઉંચાઈ અને ભૂમિતિની આકૃતિઓ (જેમ કે ઓરડા મકાન વિગેરે) દોરવી

પાઠ્યપુસ્તકો—બીજગણિત—છગનલાલ ચુનીલાલ મહેતા (મગનલાલ હરીકીશનદાસ, સુરત)

ભૂમિતિનાં મૂળતત્વો ભાગ ૧—ભીખાભાઈ કુબેરભાઈ પટેલ (ચરોતર એજ્યુકેશન સોસાઇટી, આણંદ)

૭ પ્રાચીન ભાષા

૧ **સંસ્કૃત**—૧ **ગીર્વાણભાષાપ્રવેશ-પૂર્વાર્ધ**—(પાંડુરંગ વિઠ્ઠલ વળામે) પહેલા ૧૭ પાઠ, અથવા **માર્ગોપદેશિકા** (ભાડારકર) પાઠ ૧ થી ૨૦

૨ કથામુક્તાવલી પહેલી શ્રેણીમાંથી પાંચ નાની વાર્તા

૩ સુભાષિતરત્નસમુચ્ચય ૩૦ શ્લોક

૨ **ફારસી**—ગદ્ય આરમીવાળાની પહેલી ચોપડીમાંથી બાર પાઠ

પદ્ય—કરીમામાંથી દશ ટુકડા

વ્યાકરણ—માળા બનાવવા તથા એક વચન અને બહુવચનના રૂપ બનાવવાના નિયમ

વર્ષ ૫ મું

વિષયો—૧ ગુજરાતી ૨ હિન્દુસ્તાની ૩ ઇતિહાસ ૪ ભૂગોળ ૫ અર્વાચીન ભાષા (ઇંગ્રેજી—મરાઠી—બંગાળી—હિંદુસ્તાની) ૬ ગણિત ૭ પ્રાચીન ભાષા—(સંસ્કૃત કે ફારસી)

૧ ગુજરાતી

(૧) ગદ્ય પાના ૧૨૫ થી ૧૫૦ વાચન, અર્થ, શ્રુતલેખન, ભાષા શૈલી, પાત્ર ચારિત્ર, ઇ૦ નો વિચાર

પાઠ્ય પુસ્તકો—૧ **સંક્ષિપ્ત કરણઘેલો** (ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ)
૨ **મેવાડ-પતન**
૩ **બુદ્ધ અને મહાવીર** (નવજીવન)
૪ **બુદ્ધલીલામારસંગ્રહ** (ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ)

પદ્ય ૬૦૦ થી ૭૦૦ લીંટીઓ અર્થ સાથે, કંઠે ૨૦૦ લીંટી લઘુ-ગુરુ તથા ગણની સમજ સાદી અને અલંકારિક ભાષાની સમજ, શબ્દાલંકાર તથા અર્થાલંકારનો ભેદ

પાઠ્ય પુસ્તકો—૧ **પ્રેમાનંદની અમાદી**
૨ **રણયજ્ઞ**
૩ **નળાખ્યાન અથવા મામેરૂં** -(ભાનુસુખરામ મહેતા)
૪ **શ્રાદ્ધ**

વ્યાકરણ—પ્ર ૨૧ થી ૩૦-ત્રિવેદીનું મધ્ય વ્યાકરણ

નિબંધ લેખન—જીવન ચરિત્ર વર્ણન

૨. હિંદુસ્તાની

પુસ્તકો—૧ રામદાસ ગૌડ કૃત **ચોથી પુસ્તક**
૨ હિંદી મિડલ વ્યાકરણ

૩ ઈતિહાસ

૧ હિન્દુસ્તાનના—મુગલ શહેનશાહ અને યુરોપીય પ્રજાઓ ઈ. સ. ૧૭૬૧ સુધી

૨ ઇંગ્લાંડનો ઇતિહાસ ૧૭મા સૈકા સુધી (નવલરામનું અંગ્રેજી ઇતિહાસનું પુસ્તક અથવા એવું કોઈ બીજું પુસ્તક)

૪ ભૂગોળ

આફ્રિકા અમેરિકા અને એશિયા

૧ શિવાનજી કૃત **ભૂગોળ ભા-૨ જો**

૫. અર્વાચીન ભાષા

ઈંગ્રેજી—૧ **વાચન**—પહેલા વર્ષમાં જણાવેલી વાચનમાળાની પાંચમી ચોપડી
૨ **ઈતર વાચન**—૪થા વર્ષમાં વાપરી હોય તેના કરતા ઉંચા ક્રમની
૩ **કવિતા**—મુખપાઠ અને અર્થ સાથે લીંટી ૧૫૦

(૧) વાચનમાળામાથી અથવા ૪થા વર્ષમા જણાવેલી કોઇ એક કાવ્યમાળામાથી અથવા

(૨) Tennyson for the Young

(૩) Children's Treasury of Songs

(૪) Wadia's Gems of Poetry Book II

૪ Oral exercises અથવા પાઠમાળા ભાગ ૪

૫ Nesfield's Grammar Part II

૬ Composition–Reproduction of Stories

1 Junior Composition by Nesfield

2 Short Stories–Chambers

૬. ગણિત

અંકગણિત—કાટખુણુ આકૃતિઓનુ ક્ષેત્રફળ, કાપીયુ વ્યાજ, મુદ્દત કાપવાના હિસાબ, નફોટોટો

બીજગણિત—સાદા સમીકરણ અને તેના કૂટ દાખલા, અનેકવર્ણ સમીકરણ, સાદા અવયવ

પુસ્તકો—છગનલાલ ચુ મહેતાનુ **બીજ ગણિત** અથવા **આથવલેની** કે એવી કોઇ બીજી બીજગણિતની ચોપડી

ભૂમિતિ—એક બિંદુ આગળના ખુણા, સમાન્તર લીટીઓપરના ખુણા, એકરૂપ ત્રિકોણુ, ત્રિકોણના બાજુઓ અને ખુણાઓની સમાનતા અને અસમાનતા

ચોથા વર્ષમા કરેલી ભૌમિતિક રચનાઓનુ પુનરાવર્તન સાબીતી સાથે

ગૂજરાતી પુસ્તક તૈયાર થાય ત્યા સુધી Hall & Stevens, Godfrey and Siddons અથવા Piere Points ની ભૂમિતિઓ

૭. પ્રાચીન ભાષા

૧ **સંસ્કૃત**—

(૧) **ગીર્વાણભાષાપ્રવેશપૂર્વાર્ધ**—લે પાડુરંગ વિઠ્ઠલ વળામે-પૂરી

અથવા

માર્ગોપદેશિકા પૂરી અને **ભાંડારકરની બીજી ચોપડી** પહેલા ૧૨ પાઠ

(૨) **કથામુકતાવલી** અથવા એનીજ બીજી કોઇ ચોપડીમાંથી દશથી બાર વાર્તા.

(૩) **સુભાષિતરત્નસમુચ્ચય** શ્લોક ૪૦

૭ **ફારસી**—ગદ્ય આરસીવાળાના બીજી ચોપડીમાંથી ૧૦ પાઠ

પદ્ય–કરીમા–ચોથા ધોરણમા થયેલ ભાગની આગળ ૧૦ ટુકો ટુકોનો મુખપાઠ

વ્યાકરણ—ડાગાનુ-૧-૩-પ્રકરણ અથવા એવા બીજા વ્યાકરણમાંથી એટલો વિષય, ગૂજરાતીમાંથી ફારસીમા તરજુમો સીધા વાક્યાનો

વર્ષ ૬ ઠું

વિષયો—૧ ગૂજરાતી ૨ હિંદુસ્તાની ૩ ઈતિહાસ ૪ ભૂગોળ ૫ અર્વાચીન ભાષા ૬ ગણિત ૭ પ્રાચીન ભાષા–સસ્કૃત કે ફારસી ૮ ઉદ્યોગકળા

૧. ગૂજરાતી

ગદ્ય—પા ૧૫૦ થી ૨૦૦ વાચન, અર્થ ઙુતલેખન સાદી ટીકા, ચર્ચા

મંજુર કરેલા પાઠ્ય પુસ્તકો-

૧ **શાઇનો પર્વત** (ઙ્હો અક બાદ)

૨ **હિમાલયનો પ્રવાસ તથા ઉત્તરાખંડની યાત્રા**—નવજીવન પ્રજાન્ન મદિર

૩ **વીરમતી નાટક**–નવલરામ

૪ **મુક્તાધારા**–કરસનદાસ માણેકનો અનુવાદ

૫ **જોન ઓફ આર્ક**—સસ્તુ સાહિત્ય

૬ **બુકર ટી વોશિંગ્ટન**—„ „

પદ્ય—લીટી ૪૦૦ થી ૫૦૦ અર્થ સાથે ૫૦૦ લીટી કઠ, પ્રચલિત છંદો અને સાદા અલંકારનો પરિચય

પાઠ્ય પુસ્તકો—

૧ **નળાખ્યાન** ૨ **કાવ્યમાધુર્ય**— ૩ **કવિતા પ્રવેશ**– ૪ **સાહિત્ય રત્ન**— ૫ **પદ્ય સંગ્રહ**— (અંજારિયા)	આ પુસ્તકોમાંથી શાળાના આચાર્યની મંજુરીથી શીખવવાનો ભાગ પસંદ કરવો

૬ દલપતગમનુ પિંગળ

વ્યાકરણ—પુ૩ ત્રિવેદી મધ્યમ વ્યાકરણ

સાહિત્ય—ઈતિહાસ

૧. કાવ્ય માધુર્યની પ્રસ્તાવના

૨ સાહિત્ય રત્નની પ્રસ્તાવના

નિબંધ લેખન—ચર્ચાત્મક

૨. હિંદુસ્તાની

૧ રામદાસ ગૌડકૃત પાચમુ પુસ્તક

૨ હિન્દી મિડલ વ્યાકરણ

૩. ઈતિહાસ

૧ હિંદુસ્તાન—મરાઠા શીખ અને અગ્રેજ

ઈ સ ૧૭૬૧ થી મ ગાધીને જેલમા પુર્યા ત્યા સુધી

૨ ઇગ્લાડ-૭ મા હેન્રિથી ઍન રાણી સુધી (ઈ સ ૧૭૧૪)

૪. ભૂગોળ

૧ પ્રાકૃતિક ૨ વ્યાપારી

નોંધ —શિક્ષકે એ વિષયની તૈયારી કરી લેવી

૫ અર્વાચીન ભાષા

ઈગ્રેજી

૧ વાચન પુસ્તક ૬ ઠુ અથવા

School Selections from Modern Prose-I Smith

(K. & J Cooper & Co, Bombay)

અથવા

Prose Selections from Scott

(K & J Cooper & Co Bombay)

૨ ઇતર વાચન—પાચમા વર્ષથી આગળ અથવા

Stories Retold to Indian Students
(Oxford University Press) માથી એક

૩ કવિતા—મુખપાઠ ૧૫૦ લીટી—અર્થ, તરજુમો—ગદ્યાનુવાદ (પૅરાફ્રેઝ) સાથે

પુસ્તકો—Horatius—Macaulay–(બે આનાવાળી)
Lake Regillus, Selections from Idylls of the King અથવા ૫ મા ધોરણથી આગળની કાવ્યમાળા

૪ Composition—Simple Description, Essays, Letter Writing

૬ ગણિત

અંકગણિત—લેન-શેર, ક્ષેત્રફળ, પૃષ્ઠફળ, ઘનફળ, દેશી નામુ પૂરૂ

બીજ ગણિત—આગળના અવયવો, દૃઢભાજક, લઘુતમ સાધારણ ભાજ્ય, અપૂર્ણાંક, અનેક વર્ણ સમીકરણ–અને તે ઉપરના કૂટ દાખલા આલેખ, બિંદુઓ ટપકાવવાનુ, દ્વિવર્ણ સમીકરણ છોડવાનુ

ભૂમિતિ—પહેલો સ્કન્ધ પૂરો, બીજો સ્કન્ધ–વર્તુલના સ્પર્શક અને સક્રિય ચતુષ્કોણ સુધીના સિદ્ધાન્તો, સિદ્ધાન્ત ઉપર સાદા દાખલાઓ તથા ત્યા સુધીમા આવતી રચનાઓ સાથે

૭. પ્રાચીન ભાષા

૧ સંસ્કૃત—(૧) **गीर्वाणभाषाप्रवेश–उत्तरार्ध**–લે પાડુરગ વિઠ્ઠલ વળામે અથવા

ભાંડારકર બીજુ પુસ્તક પૂરૂ

(૨) **गद्यपद्य माळा** (જોગલેકર) અથવા
લેલે વાચનમાળા ભાગ–૧

(૩) શ્લોકો આસરે ૪૦

ફારસી—ગદ્ય આરસીવાળાની ત્રીજી ચોપડી–૧૫ વાર્તા અથવા બીજી કોઇ ચોપડીમાથી ૧૫ વાર્તા

પદ્ય–બોસ્તાન

વ્યાકરણ–ભાગ ૧-૫ પ્રકરણ અથવા એવુ બીજુ કાઇ વ્યાકરણ, ગુજરાતીમાથી ફારસીનો તરજુમો

૮. ઉદ્યોગકળા

ગણિત અને પ્રાચીન ભાષાને બદલે

નીચેમાંથી એક (૧) વણાટ, (૨) સુથારકામ, (૩) કૃષિ, (૪) શીવણકામ, (૫) વાણિજ્ય, (૬) સગીત, (૭) આલેખન, (૮) વ્યાયામ

ઉદ્યોગોનો અભ્યાસક્રમ

(૧) વણાટ

પાઠ્યપુસ્તકો—૧ વણાટશાસ્ત્ર ભાગ ૧ લો કર્તા મગનલાલ ખુશાલચદ ગાધી, સત્યાગ્રહાશ્રમ સાબરમતી

૨ દેશી રગ—કર્તા ડૉ પ્રફુલ્લચદ્રરાય, અનુવાદક–મગનલાલ ખુ ગાધી

નોધ—વણાટશાસ્ત્રને લગતુ ગણિત માત્ર કાતવા, પીલવા અને પીંજવાને લગતુ જ આ ધોરણમા રાખવુ

૨. પ્રત્યક્ષ ક્રિયા—

૧ કાંતણ ૬, ૯, ૧૦, ૧૬, અને ૨૦ આકનુ સુતર પ્રત્યેકનો એક તોલો એક સરખી રીતે વળદાર અને રજી વગરનુ ઓછામા ઓછી કલાકે ૧૦૦ વારની ઝડપે કાતવુ (ઉત્તમ ઝડપ કલાકની ૨૩૩ વાર) કાતણમા સુતરની સરખાઈ આક અને સમય એ ત્રણ વસ્તુપર ધ્યાન આપવામા આવે

૨ પીંજણ ઓછામા ઓછુ કલાકે ૬॥ તોલા પ્રમાણે પીંજી, પુણી બનાવવી (ઉત્તમ ઝડપ કલાકે ૬॥ તોલા)

(પીંજણની સફાઈ અને પુણીની વણાઈ ઉપર ધ્યાન આપવામા આવે)

૩ પીલાઈ કપાસ ઝૂડવો અને પીલવો, ઓછામા ઓછો કલાકે ૩૦ તોલા (ઉત્તમ ઝડપ કલાકે બે શેર)

૪ વણાટ કલાકે ઓછામા ઓછી પોણો વાર નાડી અને પોણો વાર પાટી (સાદી તથા ચટાપટા વાળી)

૫ રંગકામ સુતર રગવુ અને ધોઈને ઉજળુ કરવુ

૬ સમાર કામ—માળ બનાવવી, સાડી ચઢાવવી, છાત ચઢાવવી, નાડી અને પાટી માટેની તાણી ગોઠવવી વગેરે

(૨) સુથારકામનો અભ્યાસક્રમ

વિષયો—જુદા જુદા કામો માટે વાપરવા યોગ્ય લાકડાનુ જ્ઞાન, સુથારી ગણિત-ફ઼દા૦ લાકડાનુ ઘનમાપ, કિંમતના દાખલા વગેરે

કારીગરી—ત્રણ કલાકમા તૈયાર કરી શકાય એવી કોઈ વસ્તુ જેવી કે પેટી, બાકડા (સ્ટૂલ), કલમદાન ઘોડી વગેરે પૉલિશ માટે તૈયાર થાય એવુ બનાવવુ અને એમા નીચેની વીગતો ઉપર ધ્યાન આપવુ

૧ વાસલાનુ કામ—લાકડાને વાસલાથી દોરે મારીને સીધુ કરવુ, સરખુ ગોળ કરવુ, ચડતુ ઉતરતુ ગોળ કરવુ ઇત્યાદિ

૨ દોરો મારવો—

૩ રંધાનુ કામ—રંધાવડે સાફ અને સીધુ કરવુ, ખાચો પાડવો, બહારની (Convex) ગોળાઈ કરવી, અંદરની (Concave) ગોળાઈ કરવી, જુદી જુદી જાતના રંધા ચલાવતા આવડવા

૪ કરવત ચલાવતા આવડવી—કેવા લાકડા માટે કઈ કરવત ચલાવવી તેનુ જ્ઞાન, અમુક લાકડુ કાપતા કઈ કરવત પસંદ કરવી તેની સમજ, સામટા લાકડા વ્હેરવા

૫ છિદ્રકામ—બરમા અને શારડી વડે-સીધા છિદ્ર પાડવા, બરમો પકડવાની કુશળતા ઇ૦

૬ ગુણીઓ અને ફરશીનુ કામ—ગુણીઓનો ઉપયોગ, ફરશી વડે છિદ્ર અને ચૂળ પાડી લાકડા જોડવા અને ચોકઠા બેસાડવા

૭ ખીલા મારવા—માથાવાળા, માથા વગરના, ખીલાથી પાટીઓ જોડવા સ્ક્રૂ બેસાડવા, ઇ૦

(૩) કૃષિ

જમીન

૧ જમીનના પ્રકાર (પ્રયોગસહ)

૨ જમીનનો બનાવટ ગરમી, ઠંડી, અને વિજળી—પર્વતોનુ ફૂલવુ અને ચીરાવુ પાણી—(૧) વહેતુ પાણી, (૨) બરફીઆર પાણી—બરફ, બરફના

ડુંગર હવા ઝાકળ ધુમ્મસ-લુખ્ખો, કાટ વગેરે જુદા જુદા પ્રકારની વનસ્પતિ જમીનના જીવડા

૩ જમીનના પ્રાકૃતિક ધર્મ હલકી કે ભારે ચીકાશ (Structure) કુમાશ અથવા બરછટપણુ (Texture) છિદ્રાળુપણું પાણી રાખવાની શક્તિ—(Saturation) કેશાકર્ષણ—(સપ્રયોગ) ઉષ્ણતાશોષકપણુ—ભીનાશ, રગ ફુલવુ અને સકોચાવુ ક્ષાર શોષકના હવામાની ભીનાશ ચૂસવાનો ગુણ

૪ ઉપલા ધર્મોની પાક અને જમીન ઉપર થતી અસર, અને તેમા પાકને અનુકૂળ, ઘટતા ફેરફાર કરવાના ઉપાય

૫ છોડને ઉપયોગી મુખ્ય ઘટકો—નાઇટ્રોજન, ફૉસ્ફરસ, પોટેસ્યમ અને કૅલસ્યમ, પાકનો સબધ પાણીમા તથા તેજાબમા દ્રાવક અને અદ્રાવક પદાર્થ (સપ્રયોગ) સેન્દ્રિય પદાર્થોનુ કોહવાવુ, તેજાબોનુ છુટા પડવુ, અને અદ્રાવક પદાર્થોનુ દ્રાવણ બનવુ ફૉસ્ફરસ અને પોટેસ્યમ-ખાતર નાઇટ્રોજન, બૅક્ટેરીઆ અને લેગ્યુમ્સ લાઇમીંગ—પોટાશ અને ફૉસ્ફરિક ઍસિડને છૂટા પાડવા

૬ જમીનનો કસ—ખેડાણ પાણીની નીકાશ (Draining) વિવિધ પાક ખાતર-વિવિધ જાત-છાણ, લીલો પાક, ખોળ, મેલુ, વિલાયતી ખાતર, વગેરે-દરેકની પાક ઉપર અસર, ખાતરને સાચવવાની રીત

છોડ—

છોડના ભાગ—અકુરોદ્ભવ-એક દળ અને દ્વિદળના અકુરમા તફાવત બીજના ભાગ (સપ્રયોગ) થડ અને મૂળનુ વધવુ અને તેની દિશા મૂળ ધોરીમૂળ, નાના મૂળ અને તેના કાર્યો પાદડા નસો, કુપળો વગેરે

છોડનુ કાર્ય—૧ પાણીના ઉપયોગ અને કલલ બિદુ (cells) (સપ્રયોગ) છોડનુ ટટાર રહેવુ ક્ષારના દ્રાવણ અને છોડના ઉપર અસર (સપ્રયોગ), ખારી જમીન અને પાક (સપ્રયોગ)

૨ પાણીનુ મૂળ વાટે ઉંચે ચડવુ

૩ છોડવામાથી પાણીનુ બાષ્પીભવન

૪ મંડળ (Starch) અને પાંદડાં—લીલાં પાંદડાં અને તાપ. મંડળનો છોડને ઉપયોગ-મંડળ બનાવતા છોડમાંથી નીકળતો વાયુ (સપ્રયોગ)

૫ શ્વાસોચ્છ્વાસ (સપ્રયોગ).

૬ છોડવા અને અજવાળુ (સપ્રયોગ)

૭ વેલાઓ

૮ ફૂલ, ફળ, બીજ, પરાગપ્રક્રમણ, બીજનું ફેલાવું, વેગવું, જીવન કલહ વિગેરે

છોડના રોગ

છોડ ઉપરના જીવડા—(૧) પટપદની બાહ્ય શરીરની રચના, શરીરના ભાગ, અને વિકાસ તેનાથી થતુ પાકને નુકસાન

(૨) તેના કુદરતી દુશ્મન, તેનો નાશ કરવાને અનુકૂળ વખત

(૩) પ્રાણીઓ, પક્ષીઓ, અને જંતુઓથી થતા લાભાલાભ

પાક—૧ સ્થાનિક પાક

૨ ફળ, ઝાડ વિષે સામાન્ય માહિતી
કલમ કરવી, છાટવુ (Pruning) વગેરે

સામાન્ય જ્ઞાન

૧ ખેતમાં વપરાતા ઓજાર, તેના ભાગ, તેની કિંમત, તેનાથી થતુ કામ, તેની કાળજી વગેરે

૨ ઢોર, તેની પરીક્ષા, અને માવજત

૩ ઋતુના ફેરફાર અને તેની પાક ઉપર થતી અસર-વળતા પાણી (monsoon currents), ભેજમાપક યંત્ર

૪ કાસ, દરિયાની સપાટી [sea-level] કાંઠો, નદી, પર્વત, ઝાડ, હીમ, તાપ, ધુમસ, ઝાકળ વગેરેની પાક અને વરસાદ ઉપર અસર

૫. ખેડુતના ઘર, કોઠાર અને માલની વ્યવસ્થા અને હિસાબ, બીજની સાચવણી

૬ મજુરની વ્યવસ્થા, સહ્કાર, પાક કાપવાનો, એકઠો કરવાનો, લાવવાનો વખત અને મોસમનુ જ્ઞાન, ખેડૂતની જરૂરીઆતો અને બાર માસના કામની વહેંચણી

૭ ડેરી, દૂધનુ વેચાણ

૮ પાક, ફળ અને બજાર

ખેતીને અંગે બીજુ ઉપયોગી જ્ઞાન—

વેપારી ભૂગોળ પાકના નકશાનુ જ્ઞાન, જમીનના નકશાનુ જ્ઞાન પ્રમાણ નકશો (Scale Drawing) મહેસુલી આનાવારી સામાન્ય સુથારીકામ સહકારી બૅંક અર્થશાસ્ત્રનુ સામાન્યજ્ઞાન મપ-પાણીનુ માપ, કામની પદ્ધતિ–લાભાલાભ ગણવતપટ્ટાનુ જ્ઞાન અને વ્યાજનુ જ્ઞાન

ક્રિયાત્મક જ્ઞાન

ખેડવુ—સમાર દેવો–ચાસ કાઢવા–ઓરવુ–કરબડી દેવી–ફ તાર દેવુ–રાપવુ નીંદવુ–વાઢવુ–લણવુ–મસળવુ–કડકીયુ–ધાર કરવી સળીયા પાડવા–પાણી પાવુ વગેરે ગાડુ જોડવુ, ઢોરના માવજત, દોહવાની ક્રિયા ઢોરની ઓળખાણ સાધનોનુ સમાર કામ

(૪) શિવણકામ

अ કાચ (કાસ અથવા ગાજ) બટન ટાંકવુ, ઓટવુ, ઝાડકો ભરવો, પ્લેટ કરવા, કપડુ સોસવુ, ખાપો ઉપર કરવો, ચુણ કરવી, ઇસ્ત્રી કરવી

आ નીચેનો પોશાક શિવતા આવડવો.

પુરૂષોનો—રૂમાલ, કોથળી, દફતર, ગલેફ, લંગોટ, સદરો, સાદુ પહેરણ કળીવાળુ પહેરણ, બંડી, પાસાબંડી, ડબલબંડી, કબજો, ખમીસ, ગાંધી ટોપી, ઝવેરી ટોપી, બગલથેલી

બાળકોનો—ઝબલુ, લેંઘી, ચડ્ડી, બાલાટોપી, ફ્રૉક

इ (૧) માપ લેવાનુ તથા વેતરવાનુ (૨) કપડુ કેટલુ જોઇએ તેનો હિસાબ લેવાનુ, (૩) સંચાનુ શિવણ (૪) હાથ શિવણ (૫) શિંવેલા પોષાક પૂર્ણ કરવાનુ (૬) બગડી ગયેલા કપડા સુધારી આપવાનું

ई પોષાક પહેરવાના હેતુ, તેને બર લાવવા માટે શિવવામા કઇ બાબતો ઉપર લક્ષ આપવુ, રંગિત અને સફેદ કપડા પહેરવાથી થતા લાભા-

લાભનુ જ્ઞાન જુદા જુદા ધધાદારીઓ માટે કપડા શિવવામા કરવા જોઇતા ફેરફાર અને તેના કારણોનુ જ્ઞાન, હવામાનને લીધે પહેરવેશમા ફેરફાર અને તેના કારણો, શિવણકાર તરીકે સમાજમા પ્રતિષ્ઠા અને સ્વતત્રતા જાળવવા માટે જોઇતા નિયમનુ જ્ઞાન

૩ સચાના સામાન્ય સમાર કામની માહિતી ઉદા કયો ભાગ નથી તે જાણવુ–તેને નવો લાવી બેસાડતા આવડવુ

(૫) વાણિજ્ય

૧ વ્યાપારના મૂળતત્ત્વો, પરચુરણ માલનો વેપાર (retail trade), જથાબધ માલનો વેપાર (wholesale trade), વ્યાપારી પત્રવ્યવહાર, ભરતીઆ (invoice) શરાફી કામ, હુડીઓ તથા ચેક (Banking accounts), માલનુ લેવાણ અને વેચાણ (goods inwards and outwards)

૨ ગુજરાતી નામુ પાકુ તથા ઇગ્રેજી નામાના મૂળતત્ત્વો

૩ હિદુસ્થાનની વ્યાપારી ભૂગોળ

૪. વ્યાપાર ગણિત–વ્યાજ સાદુ અને ચક્રવૃદ્ધિ, વળતર હુડીઆમણુ શેર, માલની પડતર અને નફા ટોટો કાઢવાની રીત નફાટોટાના હિસાબ

(૬) સગીત

શાસ્ત્રીય જ્ઞાન

૧ સ્વર, તાન લય, આરોહાવરોહ, રાગ, નિયમ

૨ ખમાજ, કાફી, આસા, માડ (માઢ) ઝિઝોટી દેશ, સારગ, ભૈરવી આસાવરી, ગૌડમલાર, કલ્યાણ, બિહાગ, કેદાર તિલગ ભૂપાલી— આ રાગોના સાદા આરોહાવરોહના પ્રાથમિક નિયમો

૩ દશ દેશી ઠાઠો

૪ તાલ–ઝુમાલી, ધુમાલી, દાદરા, ત્રિતાલ, ઝપતાલ, એકતાલ, તેવરા

૫ અવતાર–બદ નદ જિન, રામ, શ્રીવ બાલ, પ્રકાશ

પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન—ગાયન અથવા વાદ્ય

૧ ગાયનના વિદ્યાર્થીએ તબલા અથવા મૃદગ જાણવા જોઇએ

૨ વાદ્યમા સતાર, વાયોલિન અથવા દિલરુબા

પાઠ્ય પુસ્તકો—ગાયન વાયોલિન તથા દીલરુબા માટે—

૧ સંગીત તત્ત્વ દર્શક–પં. વિષ્ણુ દિગંબર કૃત (ગાંધર્વ મહાવિદ્યાલય મુંબઈ)

૨ અંકિત અલંકાર ,,

૩ બાલપ્રકાશ—ભા. ૧–૨ ,,

૪ ગુજરાતી ઢાળો ભા. ૧ પં. નારાયણ મોરેશ્વર ખરે પ્રસિદ્ધ કરેલ

૫ તબલા મૃદંગવાદન પદ્ધતિ—પં. વિષ્ણુ દિગંબર

સતાર માટે—

૧ સતારની પહેલી પુસ્તક પં. વિષ્ણુ દિગંબર કૃત

(૭) આલેખન

વિષય	વિગતો	પરીક્ષા
૧ અનુસ્મરણાલેખન (memory drawing)	પ્રાણીઓ અને નિર્જીવ સ્થૂળ વસ્તુઓનું	પ્રત્યક્ષ ક્રિયા
૨ હસ્તાલેખન અને પત્રવાલેખન (freehand and foliage)—રંગક્રિયા સાથે	સમસવ્યાપસવ્ય (બન્ને બાજુએ સમ) તેમજ અનિયમિત આકૃતિઓનું	,,
૩ પ્રતિમાલેખન (model drawing) રંગ ક્રિયા સાથે	મહેલા આકારવાળી વસ્તુઓનું દર્શનચિત્ર	,,
૪ મિતાલેખન (Geometry) રંગક્રિયા સાથે	પ્રૅક્ટિકલ જ્યોમેટ્રિ નામના પુસ્તકના સર્વે કૃત્યો	પ્રશ્ન સહિત

(૮) વ્યાયામ

શાસ્ત્રીય—વ્યાયામ શાસ્ત્ર શરીર સંરક્ષણ સંબંધી તથા વ્યાયામના વિષયો સંબંધી શાસ્ત્રીય જ્ઞાન

પ્રત્યક્ષ—વિષયો ૧ દંડ બેઠક ૩ લેઝિમ

૨ જોડી (મગદળ) ૪ મલખંબ

૫. લાઠી	૯ કુસ્તી
૬ આટાપાટા	૧૦ પટા
૭ ખોખો	૧૧ કવાયદ
૮ હુ તુ તુ	૧૨ તરવાની કળા (મરજીયાત)

૧ દંડ બેઠક—નીચે લખેલા પ્રકારોની જ્ઞાન અને પદ્ધતિસર આવડત—

(अ) સીધે, સીનાકશી, નમસ્કાર વજે મયૂરદંડ, બજરંગ દંડ, જૂટ, દંડ જોર, વીર દંડ અને સાફસૂફ

(आ) આગે પાવ, પીછે પાવ, બાજૂ પાવ, પેટ ગુડન, ટાગતોલ, ખડી બેઠક, દૂદન, નીમખમલી અને ખડીખમલી

૨ જોડી મગદળ—નીચે લખેલા પ્રકારોની સહાયથી એક બીજાને જોડીને કરવાની આવડત—હોલે, કલાઈ, દુર-બગલ બગલી, દુહરી-બગલી બગલ-લપેટ, કલાઈ-શીરી, શીરી, રૂમાલી એક, રૂમાની દો, દુહરી શીરી, ફેકન સીધી, ફેકન ઉલટી મોઢા કશી, બદન ફેર, વજેદાર ઉલટી, સીધી કલાઈ મોચ, વજેદાર કલાઈ મરોડ અને બહાર લપેટ

૩ લેજીમ—નીચે લખેલા પ્રકાર મધ્યમા એકી અવાજે કરવાની આવડત-એક જગ્હે, આઢી, પવિત્રા, ગોલચાલ, ચક્ર ગોલ ગોલ બૈઠક અને મુલ મિલાપ

૪ મલ્લખબ—પ્રકારો—

સલામી બે પ્રકાર, સીધી, બગલી, કૈચી, ખદા, એક હાતી, ધાપ, ફિરકી ઉડી, ઘોડા બે પ્રકાર, કાનસળી ખોપરી, મશ્ક, સલામી ચાર પ્રકાર, સાધો આડી દોનો બાજુ, ઉપેકી સલામી બગલી આડી દોનો બાજુ કૈચી આડી દોનો બાજુ, ઉતરતી, ગર્દન આડી ખદા આડી, ઉલગી ઉડી, અંદર પકડ મ પૂર્ણ

૫ લાઠી—

દોરૂખ, સલામી એક, સલામી દો, ચોમુખી દો, બગલમો, ચૌમુખી બગલ, ચૌકના (આની), ચૌમુખી જંગ, એકમે ગોલ, ગોલમે દો કતાર

૬-૮—આટાપાટા ખો ખો, હુતુતુ પદ્ધતિસર રમત

૯ કુસ્તી—

સલામી સર્વ પ્રકારની, ઢકેલ, સર્વ પ્રકારની ચાલ, ડુબ, હાથ છોડાવવાના સર્વપ્રકાર, ઉખેડ, પટ કાઢવાના અને તેના બચાવના સર્વ પ્રકાર તરાવા, નોકર ખેચવો, તે ઉપર બચાવ

૧૦ પટા—તડકથી બદન તોડીને—

સીધી સલામી, ડુબેદ સલામી દિડુબેદ, શેરધ્વજ, ડુબફેર સીધી ગર્દન કાટ ચીર આની, પાલટ આની ગર્દન કાટ, દ્વિચીર

૧૧ કવાયદ—

પોતે કરવી, બીજા પાસ કરાવવી, સત્ર વ્યાયામ પુસ્તકમાંથી પ્રથમ અર્ધભાગના હુકમો લતા અને દેતા આવડવા

૧૨ બાલચમૂ—

૧૩ તરવુ—આસનો સાથે—સિદ્ધાસન, બદ્ધ પદ્માસન, દંડાસન, નીરાસન, પશ્ચિમ તાનાસન, દ્વિપાદ શિરાસન (આનુ શિક્ષણ ભલામણરૂપે સમજવુ)

ભલામણ કરેલા પુસ્તકો

૧ સત્ર-વ્યાયામ તથા બીજા જુમ્મા-દાદા વ્યાયામ મંદિર(વડોદરા)ના પુસ્તકો
૨ વ્યાયામ-શાસ્ત્ર (હિન્દી)-ચિત્રશાળા પ્રેસ પૂના
૩ **आरोग्य और व्यायाम** (હિંદી)-
૪ **ब्रह्मचर्य ही जीवन है, वीर्यनाश ही मृत्यु है** (હિન્દી)કર્તા-સ્વામી શિવાનંદ પ્રકાશક-બાબુ કેદારનાથ ગુપ્ત, છાત્રહિતકારી પુસ્તકાલય, દારાગંજ, મિરજાપુર
૫ શરીર સંરક્ષણ સંબંધી શાસ્ત્રોક્ત શિક્ષણ-મજુરી બુકડેપો, નડીઆદ
૬ દવા વગરનો દાક્તર યાને શરીરની ખીલવણી-એ પી માદન ૩૭૧ લોઅર કાલાબા મુબઇ
૭ વ્યાયામ મંદિર-ડોક્ટર વલ્લભદાસ ખેમરાજ આટાવાલા, ડંકન રોડ, બે ટાકી, મુબાઇ

જૂદા જૂદા ઉદ્યોગો વિષે તજ્જ્ઞોની કેટલીક સૂચનાઓ—

૧. વ્યાયામ—

૧ ૧૫-૧૬ વર્ષથી નાના વિદ્યાર્થીઓને 'દડ-બેઠક' ની વધારે પડતી

કસરત કરાવવી ઇષ્ટ નથી એનુ પ્રમાણ બહુજ માપકસર હોવુ જોઇએ એ વિદ્યાર્થીઓને તડફદાર (smart and brisk) રમતો અને વ્યાયામોમા વિશેષ રોકવા જોઇએ

તરવાનો વિષય પરીક્ષાના વિષય તરીકે સમજવાનો નથી પણ જ્યા સગવડ હોય ત્યા શીખવવુ સલાહ ભર્યું છે

૨ વ્યાયામનો સમય હમેશા સવારે કે સાજ ૫ થી ૮ નોજ રાખવો જોઇએ બપોરે વ્યાયામ કરાવવાથી નુકસાન થવાના સભવ છે

૩ વ્યાયામનો વિદ્યાર્થી જરૂરી નીર્વ્યસનતા કરે છે તેને બીડી પાન વગેરેનુ કોઇપણ જાતનુ વ્યસન નથી એ એના શિક્ષકે બરાબર જોવુ જોઇએ એ વિદ્યાર્થીના શરીર, વસ્ત્ર અને હૃદય સ્વચ્છ રહે એ વિષે ખૂબ કાળજી રાખવી જોઇએ

એને માટે શિક્ષકનુ નિષ્કલક ચારિત્ર્ય અને પ્રેમાળ સ્વભાવ અનિવાર્ય છે

૪ વ્યાયામ-મદિર માટેનો નકશો અને મગદળ વગેરે સાધનો સબધી સૂચના કોઇને જોવા હશે તો કાર્યાલયમા જોઇ શકાશે અથવા પ્રો૦ માણિકરાવ (જુમ્માદાદા વ્યાયામ મદિર વડોદરા) કે શ્રી૦ છોટાલાલ બાલકૃષ્ણ પુરાણી (ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કૂલ ભરૂચ) એમને લખવાથી મળી શકશે

વણાટ

૧ વણાટના જૂદા જૂદા અગોની વહેચણીનુ સમય પત્રક ૫૦૦ કલાકમા નીચે પ્રમાણે ગોઠવી શકાય તેમાથી રોજ બે કલાક લેખે ૨૫ દિવસનો મહીનો અને ૮ મહીનાનુ વર્ષ એમ સમજી ૪૦૦ કલાક શાળામા આપી શકાય અને ૧૦૦ કલાક વિદ્યાર્થીએ ખાનગી સમયમાથી કાઢવા જોઇએ

પણ કોઇ શાળા નિયમિતપણે રોજ બે કલાકનો સમય આપવાને બદલે કેટલાક મહીના સુધી ઔદ્યોગિક વિષયની પાછળ વિશેષ સમય આપી થોડા મહીનામા એને પુરો કરી શકે ઓછામા ઓછા વર્ષના ૫૦૦ કલાક જોઇએજ એટલો આ ગણત્રીનો અર્થ છે

કાંતણ.	કલાક
૧ જાડી ત્રાક પર કાંતવુ	૩૬

૨. ત્રીણી ત્રાક પર કાતવુ
(અ) સાડી ચડાવી જાણવુ
(આ) માળ બનાવી જાણવુ
(ઇ) ત્રીઓ તૈયાર કરી જાણવુ ૫૦

૩ ૬, ૯, ૧૨ સુધીના આંક અંદાજથી કાઢતા આવડવા
(અ) આંક કાઢવાનો હિસાબ જાણવો.
(આ) પોતાનુ કાતેલુ સુતર ૧ મીનીટમા ૧૦૦ વાર જેટલુ
ફાળકીપર લપેટી શકાય તેવુ કોકડુ ભરી જાણવુ ૫

૪ ૧૬ થી ૨૦ આંક અંદાજથી કાતવા ૨૦

૫ (અ) આંક પ્રમાણે મજુરીનો દર નક્કી કરવો
(આ) કાચુ પાકુ સુતર ઓળખતા શીખવુ
(ઇ) કાતવાની ઝડપ કેળવવી ૩૦

૬ ૧ થી ૨૦ સુધીના આંકો માગ્યા હોય તે પ્રમાણે બરાબર
અંદાજથી કાતી જાણવુ ૨૦

૨૦૬

પીંજણ. કલાક

૧	કપાસ ઝુડવો	૮
૨	કપાસ પીલવો	૧૦
૩	જુદી જુદી જાતનુ રૂ પરખાવતા શીખવુ બીજવાળા કપાસપરથી તેની પરીક્ષા કરવી.	૧૦
૪	કામઠા પર પીંજવુ	૧૦
૫	જુદી જુદી પીંજણ પર હાથ કેળવવો	૩૦
૬	કલાકે ૧૦ તોલા પીંજી તેની પુણી બનાવી લેવી	૧૦
		૮૪

વણાટ.

૭	સુતરની સાધ જાણવી	૧૬
૮	ફાળકી ખોલી જાણવી ને કોકડા ભરતા શીખવુ	૧૨
૯	સુતરના દડા કરવા	૮
૧૦	સુતર ઠરડવુ	૧૬

૧૧	નાડી બનાવવી	
	(અ) વાણી કરતા શીખવુ	
	(આ) રાચ બાધી જાણવા	૫૦
૧૨	ચટ્ટાપટ્ટાવાળી નાડી બનાવવી	૩૦
૧૩	સુતર દેશી રંગો વડે રંગવુ	૨૦
૧૪	પાટી વણતા આવડવી	૩૦
		૪૯૨
	શાસ્ત્રીય જ્ઞાન	૮
	કુલ કલાક	૫૦૦

૨ કાંતવાનો સમય બનતા સુધી ચોમાસામા આવે એવી ગોઠવણ કરવી વણાટ ઉનાળામા રાખવુ

૩ એક સાથે વણવાનુ કે એક સાથે કાતવાનુ અથવા એક સાથે બૌદ્ધિક માહિતીનો ક્રમ રાખવો ઉચિત નથી, કારણ કે એથી વિદ્યાર્થીઓને કંટાળો ચઢે છે

૪ વણાટનો ઉદ્યોગ જો શીખવવોજ હોય તો તે ગમે તેવા સાધનોથી શીખવી નહિ શકાય રેંટીયા, માળ, ત્રાક, ચમરખા, હાથા વગેરે સર્વે સાધનો પરિપૂર્ણ અને સુદર હોવા જોઇએ ઓજારોની આકૃતિ ન હોવી જોઈએ પણ ઓજારજ (એટલે સારી રીતે ચાલી શકે એવા) હોવા જોઇએ સાધન સારા હશે તો છોકરાઓ હોશેહોશે શીખશે અને પ્રગતિ પણ કરશે દરેક મદિરે વણાટ વિભાગ માટે સુથારના ઓજારોનો એક સટ સજ્જ રાખવો જોઇએ

૫ હથીઆરોની યાદી —

હથોડી, એરણ લાકડુ ઘસવાની કાનસ, લોઢુ ઘસવાની કાનસ, પકડ, કરવત ચોરસી, વાસલો ત્રાક ઘસતી વખતે પકડવા માટે ચકલીઓ લેવલ કાટખુણા, ફુટપટ્ટી **પરચુરણ**-કાતર, ચાપુ, નાનુ ત્રાજવુ

૬ વિશેષ માહિતીવાળી એક યાદી કાર્યાલયમા છે જેને ઇચ્છા હોય તેને જોવા મળી શકશે

અભ્યાસક્રમમા જણાવેલા પુસ્તકો ઉપરાત નવજીવનમા પ્રસિદ્ધ થતી ખાદી વિભાગની પત્રિકાઓ સાથે સુપરિચિત રહેવુ ઇષ્ટ છે

***વાણિજ્ય.**

નીચેનાં પુસ્તકો ઉપયોગી થવાનો સંભવ છે —

(૧) Hand Book of Commercial Information by Cotton —(Government Publication)

(૨) હિંદુસ્તાનના વેપારની વિગત—વાડીલાલ કપુરચંદ છાણીવાળા, ગાંધી દરવાજા વડોદરા (કિંમત રૂ૦ ૫)

(૩) Aiyar's Book-Keeping

(૪) નવી દેશીનામાની પદ્ધતિ

(૫) વ્યાપારી કળા—લે૦ જીવાભાઈ પટેલ જૈન ઓફિસ, કાલબાદેવી, મુંબઈ

(૬) Pitman's Commercial Arithmetic

(૭) Pitman's Commercial Correspondence

(૮) લેખન ચંદ્રિકા

(૯) વ્યાપારના શિક્ષક—મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે અમદાવાદ

ખેતી.

નીચેનું પુસ્તક ઉપયોગી થવાનો સંભવ છે —

૧ ખેતર, વાડી અને બગીચાની ઉપજ વધારનારા ખાતર—લે૦ દુર્લભરાય છોટાલાલ અંજારિયા પ્રકાશક—ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી અમદાવાદ કિંમત ૦-૫-૦

૨ એજ લેખકનાં ખેતીને લગતાં બીજાં પુસ્તકો પણ છે

હિંદુસ્તાનનું રાજ્યબંધારણ તથા મહાસભાનું બંધારણ.

આ વિષય ઉપર પાઠ્ય-પુસ્તક લખવા બે ભાઈઓ પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે હાલમાં તો હકીકતોની માહિતી માટે નીચેનાં પુસ્તકો ઉપરથી શીખવવાનું ઠીક થઈ પડશે પણ એ લેખકોના અભિપ્રાયો વિષે સારાસાર વિવેક સ્વતંત્રપણે જ કરવા જોઈએ

---

* ટીપ —અહીં જણાવેલા વિષયો અને ઉદ્યોગો ઉપર સારા પુસ્તકો કે હસ્તલેખો મોકલવામાં આવશે, તો તેનું અવલોકન કરી વાપરવા અથવા છપાવવા, સમિતિ ભલામણ કરશે

રાજ્ય બંધારણ.

૧ Indian administration to Dawn-B. K. Thakore. Published by D. B. Taraporewala & Sons Rs. 4 nett

૨ હિંદુસ્તાનનું રાજ્યબંધારણ—હરિલાલ માધવજી ભટ્ટ

૩ Montague-Chelmsford Report Government of Indian Printing, Calcutta

૪ Government of India-Ilbert

૫ Indian Constitution-Mukherji

મહાસભાનું બંધારણ.

૬ Indian National Congress-Ambika Charan Mazumdar-G. A. Nateson & Co., Madras

૭ How India Wrought for Freedom-Mrs. Annie Besant-Theosophical Publication House, Adyar, Madras

મહાસભા ગુજરાત પ્રાન્તિક સમિતિ ૮ ના સંધારણ રીપોર્ટ એન્ડ નિયમ સમજવાની રિ—મંત્રી ગુજરાત પ્રાન્તિક સમિતિ, અમદાવાદ

“ યુગધર્મ ”ની ફાઈલ

હિંદુસ્તાની.

હિંદી-ગુજરાતીના વ્યાકરણ માટે નીચેના પુસ્તકો પણ ઉપયોગી થાય એવાં છે

१ **हिंदी-गुजराती शिक्षा-कर्त्ता-श्रीराम रामप्रसाद शर्मा, प्रकाशक, भगवद्भक्त बंधु मंडली-बदायूँ सिटी (R. K. Ry.)**

२ **हिंदीशिक्षिका-कर्त्ता विजयशंकर त्रिभुवन त्रिवेदी, राजकोट मूल्य ०-१४-०**

३ **हिंदी भाषा प्रबोधिनी-भाग १ कर्त्ता-आशाभाई काशीभाई पटेल नडियाद. मूल्य ०-६-०**

ઉર્દૂ માટે 'ઉર્દૂ કા કાયદા' શીખ્યા પછી નીચેના પુસ્તકો વાંચી શકાય —

૧ સીપાહી ઔર દરવેશ

૨ તીન બહનોંકી કહાની

૩ અલીબાબા ઔર ચાલીસ ચોર

૪ બચ્ચોંકી બહાદુરી

૫ અબુલહસન

૬ પેગાનૌજવાનકા કિસ્સા

૭ સિપાહી જાદાહ

કેટલીક ઉપયોગી માહિતિ

૭ નીચેના ખાતાઓ શિક્ષણ વિષયક અને સામાન્ય વાંચન માટે ઉપયોગી પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કરે છે

શ્રી દક્ષિણામૂર્તિ વિનય મંદિર ભાવનગર

નવજીવન પ્રકાશન મંદિર, અમદાવાદ

યુગધર્મ કાર્યાલય અમદાવાદ

સૌરાષ્ટ્ર કાર્યાલય રાણપુર કાઠિયાવાડ

નવયુગ કાર્યાલય લીમડાચોક સુરત

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર સુરત

સસ્તું સાહિત્ય કાર્યાલય, અમદાવાદ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠનાં પ્રકાશનો

કુમાર મંદિરો માટે

ક્રમાંક

૧-૫ **ચાલણગાડી**-લેખક શ્રી ગિરિજાશંકર ભગવાનજી બધેકા તથા શ્રી જુગતરામ દવે નાની કિં ૦-૧-૬ મોટી કિં ૦-[illegible]-૦

૧૧ **ચણીબોર**-(બાળ-કવિતાઓનો સંગ્રહ) સંપાદક શ્રી જુગતરામ દવે કિંમત ૦-૫-૦ (બીજી આવૃત્તિ)

૧૨ **ગાયણું**-(ચણીબોર કરતાં આગળ વધેલા માટે કવિતાઓનો સંગ્રહ) સંયોજક-શ્રી જુગતરામ દવે કિંમત ૦-૮-૦

૧૫-૧૭ **રાષ્ટ્રીય વાચનમાળા**-સંયોજક શ્રી છોટાલાલ પુરાણી અને કેળવણી મંડળ **પહેલી ચોપડી** કિંમત ૦-૧-૬ **બીજી ચોપડી** કિંમત -/-

કુમાર અને વિનયમંદિરો માટે

૧૮ **ઐતિહાસિક વાર્તામાળા-મોગલ વંશ**-લે શ્રી નાજુકલાલ ચોકસી અને કેળવણી મંડળ કિંમત ૦-૧૦-૦ (બીજી આવૃત્તિ)

સંક્ષિપ્ત કરણઘેલો—સંપાદક શ્રી રાષ્ટ્રીય વિદ્યામંદિર સાબરમતી (છપાય છે)

***પાઠ સંચય ભાગ ૧લો**-સંયોજક શ્રી નરહરિ દ્વા. પરીખ (છપાય છે)

***પાઠસંચય ભાગ ૨-૩**-સંયોજક એજ (યોજાય છે)

વિનય મંદિરો માટે

૧૯ Poetical Selections for Vinita Examination-સંયોજક શ્રી આચાર્ય [illegible] કિંમત [illegible]

હિંદી તવારીખ-(તુર્ક અને પઠાણ સમયનો ઇતિહાસ) લે શ્રી નાજુકલાલ ચોકસી અને કેળવણી મંડળ (છપાય છે)

*હિંદુસ્તાનમાં બ્રિટિશ સરકારનું રાજ્યબંધારણ અને હિંદીમહાસભાનું બંધારણ લે શ્રી ચુનીલાલ એ ભટ, ચરોતર કેળવણી મંડળ, આણંદ (ચોજાયનુ છે)

વિનય મંદિરો અને મહાવિદ્યાલયો માટે

૧૦ મસ્તાખે ખાતે ઉર્દૂ-સંપાદક-મૌ. અબુ ઝાફર નદવી ગુજરાત મહાવિદ્યાલય મૂલ્ય ૦-૬-૦

૧૪ પૂર્વરંગ-લે. શ્રી દત્તાત્રેય બા. કાલેલકર અને શ્રી નરહરિ દા. પરીખ મૂલ્ય ૧-૦-૦

પ્રાચીન સાહિત્ય-શ્રી રવીન્દ્રનાથ ઠાકુરના લેખોના અનુવાદક શ્રી મહાદેવ દેસાઈ તથા નરહરિ પરીખ મૂલ્ય ૦-૧૨-૦ (પુરાતત્ત્વ મંદિર)

મહાવિદ્યાલયો માટે

૧૩ ૧૩ સંપત્તિશાસ્ત્ર ભા. ૧ થી ૪ પ્રો. બાટે કૃત મરાઠી પુસ્તકના અનુવાદ મૂલ્ય ભા. ૧ ૦-૦-૦ ભાગ ૨ ૦-૮-૦, ભા. ૩-૪ ૧-૪-૦

૮ Poetical Selections for the Prathama Examination સંપાદક-શ્રી બા. ગ. રાજાજ બા. પે. નીપાણીમવાની અને વાલજી ગો. દેસાઈ મૂલ્ય ૦-૮-૦

૯ પ્રમાણશાસ્ત્ર પ્રવેશિકા—લે. શ્રી ગ. વિ. પાઠક મૂલ્ય ૩ ૨-૦-૦

૧૮ ગોવિન્દગમન-સંપાદક શ્રી ગ. વિ. પાઠક અને ન. દ્વા. પરીખ મૂલ્ય ૦-૫-

૨૦ હિન્દી રાષ્ટ્રીય અર્થ-લે. શ્રી બુનાલ ન નાટ અધ્યાપક મબાઇ યુનિવર્સિટી મૂલ્ય ૦-૮-૦

Prose Selections for the Prathama Examination- સંપાદક શ્રી બા. ગ. રાજાજ (છપાય છે)

આર્યવિદ્યા વ્યાખ્યાનમાળા-ગુજરાત મહાવિદ્યાલયના અધ્યાપકોના

આ નીશાની વાળા પુસ્તકો સર્વેને વાંચવા જેવા છે

વ્યાખ્યાનોનો સંગ્રહ મૂલ્ય છીંટની પટ્ટી રૂ. ૨-૦-૦, ચામડાની પટ્ટી રૂ ૨-૮-૦ (પુરાતત્ત્વ મંદિર)

पाली पाठावली-સંયોજક મુનિ શ્રી જિનવિજયજી મૂલ્ય ૦-૧૪-૦ (પુરાતત્ત્વ મંદિર)

प्राकृत कथा संग्रह-સંયોજક સદર મૂલ્ય ૦-૧૪-૦ (પુરાતત્ત્વ મંદિર)

उपनिषत् पाठावली-સંયોજક શ્રી કાલેલકર મૂલ્ય ૦-૧૧-૦ (પુરાતત્ત્વ મંદિર)

अभिधम्मत्थसंगहो-સંપાદક શ્રી ધર્માનંદ કોસંબી મૂલ્ય [illegible] (પુરાતત્ત્વ મંદિર)

પ્રાકૃત ભાષાઓનું વ્યાકરણ-સંપાદક પં. બેચરદાસ જીવરાજ (છપાય છે)

वैदिक पाठावली-(છપાય છે)

અધ્યાપકો માટે--

૧ **સ્વતંત્ર બાળ શિક્ષણ**-મૉન્ટેસોરી વિષે શ્રી ગિરિજાશંકર બધેકાનું વ્યાખ્યાન મૂલ્ય ૦-૬-૦

૨ **બાળવાર્તાઓ પર વ્યાખ્યાનો**-વ્યાખ્યાતા શ્રી ગિરિજાશંકર બધેકા તથા શ્રી કાલેલકર મૂલ્ય ૦-૩-

૩ **गणितका परिभाषा** કર્તા શ્રી [illegible] મૂલ્ય ૦ [illegible]-૦

પુરાતત્ત્વના અભ્યાસીઓ માટે --

अभिधानप्पदीपिका પાલી ભાષાઓના નામકોશ (છપાય છે)

जिन चरितम् (છપાય છે)

બુદ્ધલીલા સાર સંગ્રહ લે શ્રી ધર્માનંદ કોસંબી મૂલ્ય ૨-૮-૦

આર્યોના તહેવારોનો પ્રાચીન તથા અર્વાચીન ઇતિહાસ-લે શ્રી 'ઋગ્વેદી' મૂલ્ય ૦-૮-૦

૧ ગૂજરાતી તથા હિંદી બાલ પુસ્તકોની એક યાદી વિદ્યાપીઠ તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલી ૭ મૂલ્ય અનુક્રમ ૦-૧-૦ અને ૦-૦-૬

પુસ્તકો મળવાનું ઠેકાણું—શા. બાળગોવિંદ કુબેરદાસની કું.
ત્રણ દરવાજા, **અમદાવાદ.**

મુદ્રણસ્થાન આદિત્યમુદ્રણાલય, રાયખડરોડ–અમદાવાદ
મુદ્રક પ્રાણજીવન વિશ્વનાથ પાઠક